

Editörden...

Sevgili Okurlarımız,

Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi'nin 2019 yılının ilk sayısı olan Mart ayı 20. Cilt, 1. Sayısı ile yeniden karşınızdayız. Her zaman olduğu gibi, öncelikle dergimize katkı sağlayan yazarlarımıza, hakemlerimize, okurlarımıza, Akademik Danışma Kurulumuza ve Editörler Kurulumuza sizlerin huzurunda teşekkür ediyorum. Editörler Kurulu olarak dergimizi niceliksel ve niteliksel olarak daha üst seviyelere taşımak için yoğun çaba sarf ettiğimizi sizlere bildirmek isterim...

Dergimizin bu sayısında altı araştırma ve iki derleme makalesi yer almaktadır. Bu çalışmalarını kısaca sizlerle paylaşmak istiyorum. Bu sayımızda yayımlanan ilk araştırma makalesi *Özlem ÇETİNER* ve *Bülbin SUCUOĞLU* tarafından yürütülen “*İlkokullarda Duygusal ve Davranışsal Bozukluk Riski Tarama Çalışması*” adlı çalışmadır. Çalışmada; a) duygusal davranışsal problemler (DDB) açısından risk grubunda olan öğrencileri belirlemek amacıyla geliştirilen Öğrenci Risk Tarama Ölçeği'nin (ÖRTÖ-T) Türkçe Formu'nun psikometrik özelliklerinin incelenmesi, b) öğrencilerin ölçek puanlarının sınıf düzeyleri ve cinsiyetlerine göre değişip değişmediğinin belirlenmesi ve c) ÖRTÖ-T puanlarını temel alarak DDB açısından yüksek risk grubunda bulunan öğrencilerin belirlenmesi amaçlanmıştır. 10 devlet okulunda çalışan 108 öğretmen 2378 öğrenci için ÖRTÖ-T'yi doldurmuştur. Analiz sonuçlarına göre, ölçeğin Türkçe Formu'nun geçerlik ve güvenilirliği orijinal forma benzer olduğu, veri toplanan ilkokul öğrencilerinin yaklaşık %6'sının DDB açısından yüksek risk grubunda bulunduğu, erkeklerin toplam ve dışsallaştırılmış davranışlarının kızların ise içselleştirilmiş davranışları daha fazla olduğu ve dördüncü sınıf öğrencilerinin hem toplam hem de alt ölçek puanlarının diğer sınıf öğrencilerinden anlamlı düzeyde fazla olduğu bulunmuştur.

“*Karşılıklı Taklit Eğitiminin Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocukların Taklit Edildiğinin Farkına Varma Davranışları Üzerindeki Etkililiği*” adlı ikinci araştırma makalesi *Gökhan TÖRET* ve *E. Rüya ÖZMEN* tarafından kaleme alınmıştır. Bu çalışmada Karşılıklı Taklit Eğitimi (KTE) ile sunulan taklit eğitiminin otizm spektrum bozukluğu (OSB) olan çocukların taklit edildiğinin farkına varma (TEFV) davranışlarının sıklık düzeyleri üzerindeki etkililiğinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Çalışmada tek denekli deneysel desenlerden uyarlanmış denekler arası çoklu başlama düzeyi deseni kullanılmıştır. Çalışmaya yaşı 26-42 ay aralığında olan OSB tanılı üç çocuk katılmıştır. Bulgular, TEFV türleri açısından incelendiğinde, KTE oturumları arttıkça az gelişmiş TEFV davranışları sıklığında kararsız veriler elde edilirken gelişmiş TEFV davranışlarından test etme davranışları sıklık düzeylerinde ilerlemeler olduğunu göstermiştir. İzleme oturumlarında ise uygulama evresinden 2 ve 4 hafta sonra az gelişmiş ve gelişmiş TEFV sıklık düzeylerinde bazı deneklerde düşüşler olduğu, bazı deneklerde ise elde edilen kazanımların kalıcılığının korunduğu gözlenmiştir.

Üçüncü araştırma makalesi *Halis SAKIZ* ve *Güldest BAŞ* tarafından yürütülen “*Öğrenme Güçlüğü Olan Çocukların ve Ebeveynlerinin Yaşam Kalitesi Algılarının Belirlenmesi*” adlı çalışmadır. Öğrenme güçlüğü olan çocukların ve ebeveynlerinin yaşam kalitesi algılarını incelemeyi amaçlayan çalışmada 120 çocuk ve 120 ebeveynin yaşam kalitesi algıları sırasıyla Çocuklar İçin Genel Amaçlı Sağlıkla İlgili Yaşam Kalitesi Ölçeği (KINDL-R) ve Dünya Sağlık Örgütü Yaşam Kalitesi Ölçeği-Kısa Formu Türkçe Versiyonu (WHOQOL-BREF-TR) ile ölçülmüştür. Çalışmada katılımcıların yaşam kalitesi düzeyleri ve bu düzeyler arasındaki ilişki ile çocuk yaşam kalitesinin ebeveyn yaşam kalitesi algılarını ne düzeyde yordadığı betimsel ve çıkarımsal istatistiksel analiz yöntemleri ile incelenmiştir. Bulgular, çocuk ve ebeveyn yaşam kalitesi algıları arasında anlamlı ilişkiler olduğunu ve çocuk yaşam kalitesinin ebeveyn yaşam kalitesini anlamlı düzeyde yordadığını göstermiştir. Elde edilen sonuçlardan yola çıkılarak ebeveynlerin yaşam kalitelerini artırmanın yolunun çocuklarının yaşam kalitesini arttırmaktan geçtiği ifade edilmiştir.

Selma ŞENEL, *Hüseyin Can ŞENEL* ve *Serpil GÜNAYDIN* tarafından kaleme alınan dördüncü araştırma makalesi “*Herkes İçin Mobil Öğrenme: Dil Öğrenme Uygulamalarının Evrensel Tasarım İlkelerine Göre İncelenmesi*” adını taşımaktadır. Bu çalışmada, mobil öğrenme süreçlerinde evrensel tasarımın öneme dikkat çekmek amaçlanmıştır. Bu çerçevede, öğrenme için evrensel tasarım ilkeleri temel alınarak, üç boyut ve 45 maddeden oluşan bir kontrol listesi geliştirilmiştir. Tüm dünyada yaygın olarak kullanılan ve yabancı dil eğitimi sunan 26 mobil uygulama kontrol listesine göre incelenmiştir. Araştırma sonucunda uygulamaların, özellikle “içeriğin sunumu”nda yetersiz oldukları, “kullanım ve etkileşim seçenekleri” ve “motivasyonu artırma” boyutlarında ise orta yeterlikte oldukları gözlenmiştir. Sonuçta dünya çapında kullanılan uygulamalarda farklı özelliklerdeki bireylerin kullanımı açısından eksikliklerinin olduğu belirtilmiş ve mobil uygulamaların tasarımında özel gereksinimli bireylerin de göz önünde bulundurulmasına gayret gösterilmesi önerilmiştir.

Beşinci araştırma makalesi olan “*İşitme Kayıplı Çocuğu Olan Bir Annenin Aile Eğitimi Sürecinin İncelenmesi*” adlı çalışma *Zerrin TURAN*, *Aslı KOCA* ve *Yıldız UZUNER* tarafından yürütülmüştür. Araştırmada işitme kayıplı çocuğu olan bir annenin aile eğitimi süreci incelenmiştir. Eylem araştırması olarak desenlenen çalışmanın katılımcıları işitme kayıplı bir çocuğun annesi ve çocuğun eğitimcisidir. Araştırma verileri, aile eğitimi uygulamalarının görüntü kayıtları, anneye yapılan görüşmeler, geçerlik güvenilirlik komitesi ses kayıtları ve

araştırmacı günlükleri yoluyla toplanmıştır. Araştırma sürecinde toplam on oturum aile eğitimi yapılmıştır. Aile eğitimi sürecinin incelenmesi amacıyla tüm oturumların genel dökümü yapılmış, elde edilen verilere tümevarım analizi uygulanmıştır. Araştırma süresince her oturum sonrası araştırmacılar arasında düzenlenen toplantılarla eğitim süresince karşılaşılan sorunlar saptanmış ve yeni bir eylem planı oluşturulmuştur. Oluşturulan bu plan çerçevesinde bir sonraki aile eğitimi planlanarak uygulanmıştır. Çalışma süresince bu döngü sistematik bir şekilde sürdürülmüştür. Verilerin analizi sonucu 5 tema, 11 alt temaya ulaşılmıştır. On oturum eğitim sonrasında annenin çocuğun gelişimini destekleyen olumlu davranışlarında artış ve eğitimcinin aile eğitimi uygulamasında olumlu değişiklikler gözlenmiştir.

“Usage of Digital Learning Material in Special Education” adlı altıncı araştırma makalesi *Tuğra KARADEMİR COŞKUN* ve *Ayfer ALPER* tarafından kaleme alınmıştır. Araştırmada özel eğitim bölümü öğretmen adaylarının deneyimlerinden yola çıkarak dijital öğrenme materyallerinin (DÖM) özel eğitimde kullanımı betimlenmiş ve kullanmayı tercih ettikleri DÖM geliştirme ortamları gerekçeleri ile ortaya koyulmuştur. Araştırmada fenomenoloji deseni kullanılmış ve araştırma bir devlet üniversitesinde öğrenim gören 49 özel eğitim öğretmenliği öğretmen adayı ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma 6 hafta dijital öğrenme materyali, 6 hafta artırılmış gerçeklik uygulamaları, 1 hafta materyal geliştirme etkinlikleri ve 1 hafta görüşmeler olmak üzere toplamda 14 hafta olarak yürütülmüştür. Araştırma verileri görüşmeler aracılığıyla toplanmış ve elde edilen veriler 2 döngü kodlama ile analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda öğretmen adaylarının dijital öğrenme materyallerini ve artırılmış gerçeklik uygulamalarını özel eğitimde kullanmayı tercih ettikleri belirlenmiştir. Öğretmen adaylarına göre dijital öğrenme materyalleri ve artırılmış gerçeklik uygulamaları özel gereksinimli öğrencilerin akademik, sosyal, öz bakım ve iletişim becerilerini destekleyebilmektedir. Kolay kullanım sağlaması, düşük maliyeti, öğrenci katılımını kolaylaştırması gibi nedenlerle öğretmenlerin işlerini kolaylaştırabilirken, bireyselleştirmedeki zorluk ve teknik sorunlardan dolayı geliştirme sürecinde sorunlar yaşanabileceği dile getirilmiştir.

Üzeyir Emre KIYAK, *D. Merve TUNA* ve *Elif TEKİN İFTAR* tarafından yürütülen “Zihin Yetersizliği Olan Bireylere Güvenlik Becerilerinin Öğretimi: Kapsamlı Betimsel Analiz” adlı çalışma bu sayımızda yayınlanan ilk derleme makalesidir. Çalışmada güvenlik becerilerinin tüm bireyler için yaşamsal önem taşıyan beceriler olduğu ve alanyazında zihin yetersizliği olan bireylerin, yetersizliği olmayan bireylere göre kazalara, şiddete, tacize ve ihmale daha fazla maruz kaldığı ifade edilmiştir. Bu çalışmada, zihin yetersizliği olan bireylere sunulan güvenlik becerileri öğretimini hedefleyen çalışmaların demografik, yöntemsel ve sonuçları açısından değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Söz konusu çalışmalara ulaşabilmek için elektronik ortamda taramalar yapılmış, dizin taraması gerçekleştirilmiş ve ulaşılan çalışmaların kaynakçaları gözden geçirilerek elle tarama yapılmıştır. Taramalar sonucunda 176 çalışmaya ulaşılmış ve dâhil etme ve dışlama ölçütleri açısından çalışmalar değerlendirilerek 33 çalışma betimsel analize alınmıştır. Betimsel analiz sürecinde her bir çalışma demografik, yöntemsel ve sonuçlarına ilişkin parametreler açısından analiz edilmiştir. Analizler, farklı yaş ve düzeyde zihin yetersizliği olan bireylere güvenlik becerilerinin öğretilbildiğini göstermiştir. Çalışmada bulgular tartışılarak, araştırmacılara ve uygulamacılara önerilerde bulunulmuştur.

Bu sayımızda yer alan ikinci derleme çalışması *F. Nur AKÇİN* tarafından kaleme alınan “Zihinsel Yetersizliği Olan Çocuklar İçin Hibrit Okuma-Yazma Öğretim Yöntemi” adını taşımaktadır. Çalışmada ülkemizde zihinsel yetersizliği olan çocuklar için özel bir okuma-yazma öğretim yöntemi bulunmaması nedeniyle normal gelişim gösteren çocuklar için kullanılan yöntemlerin çoğu zaman aynen, bazen de uyarlamalar yapılarak kullanıldığı belirtilmiştir. Bu yöntemlerin zihinsel yetersizliği hafif derecede olan çocuklarda öğretimsel uyarlamalarla başarılı şekilde uygulanabilirken, orta ve ağır derecede olan çocuklarda görülen bilişsel ve öğrenme özelliklerinden dolayı aynı başarının sağlanmadığı ileri sürülmüştür. Araştırmacı zihinsel yetersizliği ağır derecede olan çocuklar için hedefin, işlevsel okuma ile sınırlı olmasına karşın, orta derecede olan çocuklar için akademik okur-yazarlığa ulaşmak olduğunu belirtmiştir. Hibrit okuma-yazma öğretim yönteminin, zihinsel yetersizliği olan çocuklara okuma-yazma öğretimi alanındaki bilimsel araştırma sonuçlarının taranması ve derlenmesi ile oluşturulduğu dile getirilerek, bu yöntemin görsel sözcük öğretimi, harf bilgisi öğretimi, tek heceli sözcükleri okuma öğretimi, çok heceli sözcükleri okuma öğretimi olmak üzere hiyerarşik aşamalardan oluştuğu belirtilmiştir. Makalede yöntemin uygulanması sırasında görsel sözcük okuma stratejisi, analitik fonik strateji ve benzetme stratejisi olmak üzere üç farklı stratejinin birlikte kullanılması nedeniyle hibrit/karma bir öğretim yöntemi olma özelliği gösterdiğinin altı çizilmiştir.

Dergimizin zamanında çıkması ve niteliğinin artırılması için yoğun çaba harcayan Editörler Kurulu’nda yer alan çalışma arkadaşlarım *Dr. Öğr. Üyesi Meral Çilem ÖKCÜN-AKÇAMUŞ*, *Dr. Öğr. Üyesi Şeyda DEMİR*, *Dr. Öğr. Üyesi Zeynep BAHAP KUDRET* ile aramıza yeni katılan *Araş. Gör. Dr. Gamze ALAK* ve Teknik Koordinasyon Sorumluları *Araş. Gör. Hatice AKÇAKAYA*, *Araş. Gör. Yasemin ŞENGÜL* ile *Araş. Gör. Cebrail KARADAŞ*’a çok teşekkür ediyorum.

Siz değerli okurlarımıza, yazarlarımıza ve hakemlerimize destekleriniz ve katkılarınız için tekrar teşekkür ediyorum ve süreçteki desteklerinizi ve katkılarınızı sürdürmenizi rica ederek saygılarımı sunuyorum. Bir sonraki sayımızda tekrar buluşmayı diliyorum...

Doç. Dr. Hatice BAKKALOĞLU